

Menselijke taal en de menselijke maat

Ledevaartkerk Chaam, Pinksterzondag 23 mei 2021

Ds. Sara Dondorp

Eerste schriftlezing Genesis 11:1-9

Tweede schriftlezing: Handelingen 2: 1-11

Inleiding

Pinksteren is het Feest van de Geest. Een vrolijk en vurig feest, maar ook een feest van taal. Van diversiteit van taal en tegelijkertijd van verstaanbaarheid. Het verhaal over de torenbouw van Babel vormt daarvan het spiegelbeeld. Bij die toren van Babel wordt de menselijke maat vergeten. Juist daardoor wordt de menselijke taal onverstaaanbaar. Zo kom ik op het thema voor vanmorgen: Menselijke taal en de menselijke maat.

Overdenking

Gemeente van Jezus Christus,

Afgelopen vrijdag was het Internationale Dag van de Culturele Diversiteit. Deze dag wordt door de UNESCO georganiseerd en valt elk jaar op 21 mei. Ik hoorde het op de radio. Als ik op dat moment niet bezig was geweest met mijn Pinksterpreek, was het me waarschijnlijk niet eens opgevallen. Want elke dag is het wel een dag ergens van. Zaterdag was het de Internationale Dag van de Biodiversiteit. Een initiatief van de Verenigde Naties, gericht op duurzaamheid. Blijkbaar is diversiteit niet vanzelfsprekend, anders zou zo'n speciale dag niet nodig zijn. We zouden zo graag willen dat alle neuzen dezelfde kant op staan. Dat alle mensen hetzelfde in elkaar zitten en er daardoor geen onbegrip of ongelijkheid meer zou bestaan. Maar de dagelijkse realiteit is ingewikkeld, chaotisch en vooral veelkleurig, veelvormig en divers.

Waarschijnlijk zit er een diep verlangen naar eenheid in ons. Zo zou je het verhaal van de torenbouw van Babel kunnen lezen. Over mensen die verlangen om allen één te zijn. Een beetje zoals dat van God gezegd wordt: Hoor Israël, de Eeuwige onze God is Eén! Of ze willen horen in Babel is niet bekend, volgens mij niet. Ze horen niet en ze luisteren niet. Ze willen vooral vasthouden, beheersen. En één zijn zoals God dat is. Ze hebben er veel voor over om hun éénheid vast te houden, om de eenheid beheersbaar te maken, om de wereld te beheersen. Heel de aarde was één van taal, staat er letterlijk. Eén van taal en één van woorden. En dat moet vooral zo blijven. Geen meningsverschillen, geen dissidenten. Iedereen precies gelijk! Om dat te waarborgen, zetten ze de meest moderne techniek in. Mensen bakken stenen om een toren mee te bouwen. In berggebieden kan je bouwen met rotsblokken, maar op de vlakte is geen bouw materiaal voorhanden. Zelf stenen te maken: dat is een enorme sprong voorwaarts.

Het probleem van de torenbouwers is niet zozeer wat ze maken, maar vooral wat die nieuwe technologie met ze doet. De rabbijnen vertellen daar een veelzeggend verhaal over. De bouwers waren zo druk met bouwen dat ze geen aandacht voor hadden als er iemand van de steiger viel. Een mens die was doodgevallen, was

vervangbaar. Maar als er een kostbare tegel of baksteen naar beneden viel gingen ze zitten huilen en vroegen ze zich af of er iemand zou zijn die de kostbare tegel weer naar boven zou kunnen brengen. De moderne techniek is een doel op zichzelf geworden, mensen zijn daaraan ondergeschikt geworden. Dat is vooral waarover God in de hemel zo boos is. De ambitie om naar de hemel te reiken is op zichzelf niet slecht, maar als daarvoor de menselijke maat moet wijken, als daardoor menselijke slachtoffers uit beeld verdwijnen, dan gaat er iets grondig mis. Op verschillende fronten.

Het begint natuurlijk al met het streven naar eenheid. Als dat ten koste gaat van de diversiteit, raken er mensen bekneld. Om een praktisch, en ietwat vrolijk voorbeeld te noemen: Heel Nederland geniet momenteel van het Songfestival. Toch zijn er ook mensen, waar ik mijzelf onder reken, die meer van een ander type muziek houden. Het is fantastisch dat mensen zo van dit festival genieten, maar niemand hoeft verplicht te zijn ernaar te luisteren. Het festival zelf is overigens een mooi voorbeeld van diversiteit. Het is een Surinaamse homoseksuele jongen die voor Nederland uitkomt en deels in het Surinaams zingt. In een stad met een burgemeester van Marokkaanse afkomst. Toch mooi om te zien dat Nederland niet alleen kaaskoppen kent.... Wat ik maar wil zeggen: eenheid is mooi, zo lang het niet ten koste gaat van diversiteit.

Maar wat er bij de torenbouw van Babel mis gaat is nog fundamenteler. Door de nieuwe technologie raakt de menselijke maat uit beeld. De bakstenen zijn belangrijker geworden dan mensen, het bouwen van de toren is belangrijker dan de mensen die er wonen. De technologie is een doel op zichzelf geworden, niet meer een hulpmiddel dat het leven voor mensen beter maakt. Sterker nog: dat hulpmiddel dreigt mensen te vermalen, waardoor het menselijke leven zelf in gedrang lijkt te komen. In de préhistorische wereld waarin dit verhaal is ontstaan was het bakken van bakstenen de allermooiste techniek. In onze wereld zijn het de algoritmes en computersystemen. Met de toeslagenaffaire als voorlopig dieptepunt. Het schijnt overigens dat gezichtherkenningssoftware in de praktijk alleen werkt bij blanke mensen. Discriminatie zit er al ingebakken. Computers zijn dus niet neutraal!

Op zichzelf is het begrijpelijk dat er allerlei software wordt ontworpen. Onze maatschappij is dusdanig ingewikkeld geworden, dat we het met pen en papier niet meer geregeld kunnen krijgen. Maar het zijn nog altijd mensen die de systemen ontwerpen en er uiteindelijk mee gaan werken. Het is niet zozeer de vraag: wat kunnen wij met het systeem, het zou de vraag moeten zijn: wat kan het systeem voor ons? Willen we met de systemen alles kunnen beheersen? Of moet er nog ruimte overblijven voor toeval? Beheersen wij onze wereld met onze computersystemen of gaan die systemen zo langzamerhand onze wereld beheersen? Die gedachte vind ik best beangstigend. Als je een systeem volledig hebt dichtgetimmerd, is er nergens meer ruimte voor onvoorziene omstandigheden, voor toevalligheden of afwijkingen van de regel. Dan is er nergens ruimte voor de Geest om er doorheen te waaien.

Dat is volgens mij wat er met Pinksteren aan de hand is. De Geest waait door alle menselijke afbakeningen heen. Het vuur van de Heilige Geest komt door muren heen

en overschrijdt alle denkbare taalgrenzen. Want ook al spreken de leerlingen gewoon in hun eigen taal, mensen uit alle windstreken kunnen hen verstaan! Hier is sprake van een vorm van eenheid in begeesting die de grote diversiteit van de mensen geenszins te niet doet. Met Pinksteren zijn er heel veel mensen uit heel veel landen met allemaal hun eigen achtergrond en hun eigen taal, maar allemaal krijgen ze de goede boodschap te horen op een manier waarop ze het kunnen begrijpen, op een manier waarop ze ervaren dat ze er bij horen. Met Pinksteren telt iedereen mee en mag iedereen er zijn. In Babel was men de menselijke maat vergeten, waardoor de taal werd verward en communicatie onmogelijk werd. En erger nog: waardoor een mensenleven niet meer meetelde. Hier breekt de Geest door alle menselijke maatvoering heen, misschien wel juist met het oog op de menselijke maat. Juist om goede verstaanbaarheid mogelijk te maken, juist om alle mensen in al hun diversiteit tot hun recht te laten komen. Pinksteren is het Feest van de Geest, het Feest van Vuur en Vlam, maar misschien toch vooral het Feest van de Goede Verstaanbaarheid. En het Feest van de Diversiteit. De Heilige Geest geeft het ons te verstaan, in al onze diverse talen, dat ieder mens kostbaar is in Gods ogen.
Amen